

et actione vel exceptione aut unice querela nullitatis. Appellatio intra descendium est facienda; ad querelam faciendam spatium trium mensium conceditur. — Appellatio causam ad iudicem superiorem defert, querela monetur coram sententiae auctore (c. 8895).«

s) Na str. 171. veli pisac: »Da o prizivu (o kojem govore kan. 1891 i 1892) valja da sudi samo jedan sudac, a ne sudbeni zbor, izlazi iz načela k. 1595, po kojemu sud druge molbe valja da bude vazda sastavljen kao sud prve molbe, zatim otud što k. 1992, govoreći o prizivnom sudu veli »iudex, a kad zakonik govori o sudbenom zboru triju ili pet sudaca upotrebljuje vazda riječ »tribunal«.

Pozivanje na kan. 1595. nije umjesno, jer taj kanon samo izriče, da su za svaki prizivni sud općenito propisani svi službenici (officialis, notarius, defensor vinculi, promotor iustitiae i t. d.), koji su općenito propisani i za svaki prvomolbeni sud.

Naprotiv dolazi tu do primjene kan. 1596 (»Si collegialiter causa in prima instantia cognita fuerit, etiam in gradu appellationis collegialiter nec a minore iudicum numero definiri debet«), no taj kanon ne zabranjuje, da prizivni sud bude zboran sud, ako je prvomolbeni sud bio inokosan (iudex singularis).

Iz izraza »iudex«, što ga rabi kan. 1992. ne mora se zaključiti na nezboran sud, jer Zakonik izraz »iudex« rabi i za zborne sudove, kako dokazuju nebrojena mjesta (n. pr. 1608; 1609; 1610; 1611; 1612; 1613; 1614; 1618; 1624, 1626, 1628, § 2; 1634, § 3; 1635 itd.). Pored toga Zakonik rabi izraz »tribunal« i za inokosan sud, kako takodjer nebrojena mjesta dokazuju (n. pr. kan. 1570; 1573, § 2; 1581; 1589, § 2; 1591, § 1; 1594, §§ 1 i 4; 1595; 1609, § 1; 1612, § 1 i 2; 1621; 1622 itd.).

Prema tomu ne ima nikakove zapreke, da prizive, o kojima je govor, rješavaju zborni sudovi.

t) Na koncu ispravljamo tiskarske ili čisto pisarske greške (lapsus calami), što smo ih zapazili.

Na str. 25. stoji »činjeničnog i pravičnog stanovišta« mjesto »činjeničnog i pravnog stanovišta«. Na str. 61. stoji »res iudicatae« mjesto »rei iudicatae«. Na str. 131. stoji »libellum appellatorium« mjesto »libellus appellatorius«. Na str. 132. stoji »attentatus« mjesto »attentatum«.

Dr. I. A. Ruspini.

Recherches a Salone Tome I. Publié aux frais de la fondation Rask—Orsted. Copenhague 1928. Librairie-editeur J. H. Schultz. Imprimerie de l' université. Fol. str. 195.

Publikaciju ovog djela imamo zahvaliti naučnoj ambiciji inače male države Danske. Poštedena od strahota i posljedica rata omogućila je ona svojim stručnjacima Fr. Weilbach-u, E. Dyggve-u i J. Brøndsted-u potporom i troškom iz zaklade Rask-Orsted, da se prihvate iskopina u Solinu. Dakako, da je neumorno nastojanje našeg odličnog učenjaka i arheologa jubilarca Msgr. Don Frane Bulića mnogo pridonijelo, da su se danski učenjaci spustili baš amo u naše krajeve, da nakon nekoliko godina ustrajnog rada obdare naučni svijet jednim kapitalnim djelom kao što je ovaj I. svezak njihovih istraživanja.

Prvi dio ovog djela iznosi rezultat rada ing. E. Dyggve-a: *La ville de Solone*, o dispoziciji i topografiji grada Solina (str. 9—33). Uz historičke podatke o sudbini i pripadnosti ovog grada nakon njegovog razorenja po Avarima (614.), opisan je položaj starog i sadanjeg Solina, sačuvanog materijala; donesen plan grada u uzornim nacrtima. Pitanja tehničkih detalja nijesu iznesena, ali je pomoću plana A olakšan daljnji njihov studij. Jedan cjelokupni pogled na grad prema realnim ostacima prikazuje jedan plan (A), dok drugi (B) upotpunjuje sliku na osnovu sadanjeg stanja iskopina. Ogromno polje razvalina čini na gledaoca kuriozan utisak: tu su obrađeni pojedini vinogradi, ondje kup naslaganog kamenja od razvalina; tamo strši ostatak zida koje gradevine (str. 29.). Što je sve prohujalo preko ovih grandioznih razvalina od domaće i tuđinske neprijateljske ruke, tamo od dana razorenja, čudo je da je ostalo i ovoliko, koliko je danas. Zahvaliti je, prema konstataciji autora, kvaliteti kamena, koji, ako nije razbijen i silom iskvaren, daje sliku kao da je juče izrađen (str. 31.). To omogućuje jedan detaljni studij stare rimske tehnike i starinskih formi u njihovom istinskom obliku.

Uz nacрте su izvrsne fotografije pojedinih dijelova grada, koji izvodima autorovim i opisu njegovom podaju živost i svježinu.

Od Johannes Brondsteda je II. dio čitavog djela: *Bazilika 5 mučenika u Kapljuču* (str. 33—189).

Već se po rezultatima iskapanja Msgr. Bulića poduzetima i publiciranim god. 1911. vidjelo, da groblje, zvano u Kapljuču nije tek jedan nastavak grobišta u Manastirinama, nego da imade svoju vlastitu baziliku. Iskopine sviju detalja i obradba u jednom prvoklasnom stilu bila je evo rezervisana danskoj ekspediciji, koja je taj posao otpočela godine 1922. Brondsted daje najprije opći opis bazilike (str. 36—61); prelazi zatim na skulpturu (str. 62—113) opisujući upravo vanrednom preciznošću svaki i najmanji detalj i klasificirajući ga prema karakteru i stilu; slijedi opis sačuvanih mozaika (str. 114—132), njihovo stanje, tehnika i natpisi na njima. Reproducirani su krasno i u boji pl. V., pl. VI., pl. VII. Dalje je govor o grobovima (str. 133—155) različitih tipova, o sarkofazima i predmetima nadenima u njima. I ovaj je dio kao i ostali snabdjeven veoma uspješnim fotografijama svakog iole vrijednog predmeta. Od najveće su vrijednosti natpisi (str. 156—175). Obuhvataju period od sredine prvog pa do konca šestog vijeka. U posljednjem dijelu je govor o kronologiji i historiji bazilike, grobišta i svetih mučenika (str. 176—189). Sama bazilika sagrađena sredinom IV. vijeka nije duže opstajala jer već sredinom VI. vijeka nije više u porabi. Podignuta je na čast sv. mučenika svećenika Asterija i četvorice mučenika vojnika Antiohijana, Gajana, Telija i Paulinijana. To potvrđuje i kapela kraj amfiteatra sa još uščuvanim slikarijama i natpisom imena sv. Asterija.

Bazilika sv. pet mučenika u Kapljuču nakon ove i ovakove detaljne i savjesne obradbe izniče pred našim očima u svoj ljepoti i vrijednosti svojoj. Svaki pedalj one zemlje i svaki kamen govori razgovijetno o davnoj povijesti i davnom životu poganskom i kršćanskom. Velebni utisak, što ga ovo djelo imade i što ga ostavlja na štioaca, valja osim visoke znan-

sivene akribije pripisati i bogatoj tehničkoj opremi, naročito krasnim i zornim ilustracijama.

Mi smo Hrvati zahvalni danskim učenjacima, da su ovo bogatstvo naše Dalmacije iznijeli u ovako elegantnoj formi i strogo naučnoj obradbi pred forum znanosti. Rezultate njihovog rada prati sa zanimanjem i korišću i bogoslovska znanost.

Dr. A. Živković.

Dr. F. Dvornik: Les Slaves, Byzance et Rome au IXe. siècle, Paris, 1926.

Dvornik u ovoj knjizi raspravlja o odnošajima Rima i Bizanta prema Slovenima u IX. v. Najprije izlaže dolazak i razvoj Slavena do IX. v. U drugome poglavlju govori o Slavenima i Bizantu do prve polovice IX. v. Treće je poglavlje posvećeno radu Bizanta oko pokršćenja Slavena prije Fotija. Peto raspravlja o vjerskoj i književnoj renesansi u Bizantu u IX. v., a šesto o odnošajima Fotija prema misiji sv. Ćirila i Metoda u Moravskoj, sedom o obraćenju Bugara. Nadalje u osmome se raspravlja, kako je Rim preko Hadrijana II. potvrdio djelo solunske braće: u devetome o politici bizantinskoga cara Bazilija i sv. Stolice prema Slovenima, a u desetome i zadnjemu poglavlju o sudbini djela Ćirila-Metodija u Moravskoj i njegovom spasenju po Bugarima.

Sve je ove probleme pisac htio pokazati u 322 stranice. Jasno je, da se radi preopširnosti predmeta sve nije moglo sa svih strana obuhvatiti i obraditi. Tako su n. pr. bizantinske prilike opširnije i detaljnije obradene, nego one zapadne. Dvornik je bez sumnje samostalni pisac; svojim predmetom gospodari i samostalno prosuđuje tuđe mišljenje. Malo ipak ima knjiga, koje donose onako more hipoteza, kao ova. I valja znati, da Dvornikove hipoteze nijesu beztemeljne, i ako se svaka svakome neće nametnuti. Osobito u prosuđivanju odnošaja sv. Ćirila i Metodija prema Fotiju pisac bi želio da u tome dade donekle drugu sliku, nego li je ona, koja se općenito ima kod katoličkih učenjaka. Čini se ipak, da mu je uspelo dokazati, da se mora zbaciti mišljenje, kao da bi Ćiril i Metod bili zagrijani pristaše sv. Ignacija, a žestoki i lični neprijatelji Fotijevi. Ovo je pitanje ipak Dvornik više natuknuo, nego temeljno riješio. Morao se više zabaviti o stavu studitskoga monaštva i onoga olimpskoga ne samo prema Fotiju, nego i u opće prema kuriji bizantinskoj. I tu bi se možda našao ključ, da se dozna, koji je lični odnošaj bio slavenskih apostola prema ocu istočne shizme. Ali ideologija solunske braće i Fotija u pitanju crkvenog ustava bila je diametralno oprečna, dapače sv. Metod u staroslavenskom sholionu direktno pobija Fotijeve crkvenoslovne nazore, kako sam izložio u mom članku u Bogosl. Smotri god. 1925. br. 4., a Dvornik našalost ovoj vrlo važnoj razlici ne posvećuje veliku pažnju, pa se zato dobiva na prvi mah dojam, kao da bi Ćiril i Metod bili u neku ruku, Focijanci u onome lošem smislu. Pomnijom čitatelju je jasno, da Dvornik, smatra solunsku braću pristašama rimske orientacije, kao što se uopće u cijeloj knjizi opaža, da pisac hoće svagdje da istakne Bi-